

Соціально-економічний розвиток і його кероване забезпечення в умовах інноваційної моделі суспільної динаміки

Л. М. Тимошенкоⁱ, А. О. Сімаховаⁱⁱ

Перманентний стан із погіршенням соціальних результатів трансформаційних перетворень, зумовлений відсутністю дієвої системи управління суспільною динамікою, у зв'язку з переходом на інноваційні джерела забезпечення суспільного розвитку актуалізує питання щодо надання соціально-економічним змінам керованого характеру. У статті обґрунтовано авторську версію тлумачення сутності категорії «соціально-економічний» розвиток, змістом якої є його сприйняття як певного структурованого конструкта. Оконтурено у взаємозв'язку і взаємозалежності чинникове наповнення соціального й економічного напрямів суспільного поступу на основі експертних опитувань і факторного аналізу. Розроблено теоретико-методологічні основи експлікації факторних поєднань інформаційної моделі соціально-економічного розвитку. Виокремлено кваліфікаційні зони відтворення міри керованості процесів змін за факторними характеристиками зокрема і у факторному поєднанні загалом. Надано оцінку результативності регуляторних дій інституцій держави із забезпечення змін пофакторних характеристик і факторів впливу за напрямками соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, управління, інформаційне навантаження, деструкція, удосконалення.

Абревіатури:

СЕР – соціально-економічний розвиток.

УДК 330.342.146:330.341.1] (477)

JEL codes: A13, C13, C81, O12, O31, O57

Постановка проблеми. Після здобуття Україною незалежності в її економічному просторі почали здійснюватися з різною інтенсивністю розбудовчі та трансформаційні соціально-економічні процеси. У контексті створення в Україні власної економічної системи було сформовано її основні атрибути, а саме: фінансову, грошову, бюджетну, банківську, митну, податкову та інші підсистеми. До того ж за станом на початок 2015 р. в країні в основному було задіяно потенціал ринкової економіки, який певною мірою активізував економічну діяльність суб'єктів господарювання. Проте ринок сам по собі не був і не міг бути метою суспільно-економічних перетворень. Ринок є досить жорстким інститутом активізації економічної діяльності і вимагає від держави дій що опинилася перед необхідністю ретельного дослідження міри насичення економічної діяльності соціальними аспектами, окреслення параметрів економіки, доцільних до зміни форм власності на основні засоби виробництва, специфіки національного руху до цивілізаційних стандартів добробуту тощо. Подібна наукова спрямованість свого часу в

ⁱ Тимошенко Лідія Михайлівна, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри економіки та управління національним господарством Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара;

ⁱⁱ Сімахова Анастасія Олександрівна, асистент кафедри економіки та управління національним господарством Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

© Л. М. Тимошенко, А. О. Сімахова, 2015

західних країнах сприяла формуванню різних моделей соціальної ринкової економіки, які й сьогодні різняться мірою участі держави у забезпеченні соціальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суспільний поступ забезпечувався представництвом учених різного наукового спрямування. Теоретичну осмисленість процесів насичення економічної діяльності соціальними аспектами репрезентують праці найвідоміших представників як західної, так і російської та національної наукової думки, зокрема М. Арагона [1], Г. Бортіса [2], Е. Дюпрееля [3], Л. Ерхарда [4], П. Сорокіна [5], Т. Заславської, В. Лексіна, Г. Лисичкіна, М. Петракова, Н. Римашевської [6], С. Солнцева [7], В. Гейця, М. Герасимчука, Е. Лібанової [8], В. Гришкіна [9], Ю. Зайцева [10], О. Каховської [11], Л. Мельника [12] та багатьох інших. Якщо звернутися до праць суто українських учених, то їх здобутками можна виокремити обґрунтування інверсійного характеру ринкового трансформування, розроблення теорії соціалізації для країн пострадянського простору, механізму перебору соціальними цінностями на себе регулятивної функції, соціальної відповідальності суб'єктів економіки тощо.

Проте якщо керуватися реальними соціальними здобутками, то постане ряд питань до методів перетворення планової в соціально орієнтовану економіку з ринковим механізмом господарювання. Є всі підстави стверджувати, що наукові праці вищезгаданих та інших учених не були використані достатньою мірою, а рекомендації зарубіжної науки не були адаптованими до національної практики через специфіку здійснюваних трансформаційних перетворень. Наслідком багатократних змін підходів реформаторів до вирішення соціальних проблем та їх фрагментарність щодо впливу стали масштабна бідність та значне дохідне й майнове розшарування населення.

Змінити ситуацію на краще можна лише шляхом формування нового механізму управління СЕР. Але при цьому необхідно глибоко розуміти процеси, що ініціюються в країні в руслі соціальних та економічних змін. Одним із них і, мабуть, найголовнішим є бачення інноваційної діяльності як джерела переходу господарської системи на новий рівень розвитку. Опанування механізму управління залучення інновацій до процесів СЕР може стати передумовою істотних радикальних рішень у суспільному житті. У зв'язку з цим необхідне теоретичне осмислення нового етапу забезпечення соціального просування до цивілізаційних стандартів життя і належна інтерпретація форм та механізмів задіяння інноваційних чинників до інструментального арсеналу інноваційно-інвестиційної стратегії СЕР.

Метою дослідження є розроблення та обґрунтування теоретико-методологічних і науково-практичних основ модернізації системи регулювання соціально-економічної динаміки, адаптованої до умов запровадження інноваційної моделі розвитку з дотриманням вимоги щодо перманентного соціального сходження.

Результати дослідження. Беззаперечними фактами є особливий динамізм і непорівнянна з радянським періодом складність сучасних соціально-економічних процесів. Саме вони породжують нагальну потребу в інноваційних принципах соціальної та техніко-технологічної організації суспільства. Внаслідок цієї констатації виникає необхідність переосмислення складених уявлень про «соціально-економічний розвиток» і навіть перегляду категоріальних основ цього поняття.

Термін «соціально-економічний розвиток» є складним словосполученням, що утримує три різнозлумачних слова, а саме «соціальний», «економічний» і «розвиток». Але їх ядром постає термін «розвиток», а інші два характеризують течії його спрямованості.

Аналіз літературних джерел, доступних для вивчення, дає підстави до висновку про

сформованість достатньо широкого спектра тлумачень категорії «розвиток».

При зверненні до українських словникових джерел ця категорія постане як «...рух, хід, поступ...» [13] чи то за більш пізнішими виданнями «...дія, ...процес, унаслідок якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого...» [14]. Однак окремими авторами і до цих визнаних характеристик чи то критеріальних ознак вносяться певні корективи та прагнення до отримання чогось відмінного.

Досить великий і адаптований до сучасності набір ознак вміщує тлумачна формула розвитку, надана д-ром екон. наук, професором Л. Г. Мельником. За його підходом зміст розвитку зводиться до «...незворотної, спрямованої, закономірної зміни стану системи на основі реалізації механізмів її самовпорядкування і самоорганізації, які проходять у процесі адаптації системи до випадкових, невизначених змін у зовнішньому середовищі» [12].

Можна навести ще достатню кількість визначень розвитку, але вже наведені дозволили сформулювати уявлення про його природу. Перш за все, розвиток не постає як проста зміна, а лише така, що передбачає нову якість. Уся відмінність розвитку від зміни полягає у його проходженні не будь-де, а в структурі об'єкта. Базою розвитку є не лише минуле, а й майбутнє, проявом якого постають стандарти або еталони, до яких прагнуть.

У контексті процесів, що оконтурюють категорію «розвиток», можна окреслити два його постійно діючі напрями руху до якісно нового стану, а саме соціальний та економічний. Ці аспекти суспільного розвитку тісно переплетені. Перш ніж розподіляти створені блага та задовольняти різноманітні потреби, необхідно виробляти, і це є аксіомою. Втім, це жодним чином не заперечує першочергової значущості соціального розвитку. Синтез соціального й економічного розвитку впливає з їх взаємодоповнюваності та подвійної ролі людини у суспільному виробництві (як фактора виробництва і мети виробництва). У теоретичному розрізі економічний розвиток можна трактувати як засіб, а соціальний розвиток – як мету розвитку. З огляду на це можливим є розподіл СЕР на соціальну та економічну компоненти лише в методологічному аспекті, а саме соціальна складова задається, а економічна – визначається. У такому виразі соціальну й економічну сторони розвитку можна розглядати лише з позицій досягнення цілі.

Отже, за вже наведеними тлумаченнями динаміка СЕР не може бути описана через якийсь один процес – соціальний чи економічний. Акцентуалізація уваги на визначених особливостях СЕР дає змогу сформулювати його сутність як економічні відносини між суб'єктами економіки з приводу розбудови економічних підвалин забезпечення постійного переходу до якісно кращих характеристик життєвого рівня населення через задіяння переваг нових етапних інститутів, що сприяють формуванню синергетичної взаємодії чинників соціалізації та економізації.

В умовах глобалізації виграти конкуренту боротьбу на всіх рівнях господарської діяльності можна лише за рахунок упровадження результатів інноваційної діяльності. Враховуючи важливість задіяння інноваційно-інвестиційних потенцій до забезпечення стійкого соціально-економічного зростання, можна стверджувати, що інноваційно-інвестиційна складова забезпечення суспільного поступу являє собою цільовим чином спрямований інститут державного холистичного управління безперервними економічними змінами та якісними соціальними трансформаціями і забезпечення тим самим їх динамічного структурування в напрямку збагачення соціалізаційних аспектів

трансформування економіки на базі задіяння наявного, але так і невикористаного інноваційно-інвестиційного потенціалу.

У кожній країні існує власна стратегія СЕР, що може поєднувати та комбінувати елементи й характеристики різних підходів до прийнятих моделей. Логічно кваліфікувати управління соціально-економічним розвитком як процес формування обґрунтованих управлінських рішень на підставі змін певного кола чинників і здійснення на їх основі ефективних управлінських впливів з метою досягнення прогресуючої суспільної динаміки.

Для формування управлінських рішень і забезпечення ефективних управлінських впливів необхідні не просто дані щодо соціально-економічного розвитку регіону в різнобічному спектрі питань, а лише та частина інформації або така інформація, яка виділена із її загального масиву за певними критеріями придатності та змістового насичення і подальшої вибудови за нею їх складного інформаційного навантаження.

Попередньо проведений аналіз підтвердив, що це не проста справа. За твердженнями фахівців, для оцінювання ефективності системи управління та визначення реального приросту СЕР достатньо охопити інструментальними засобами із 106 645 соціальних показників і стількох економічних по 7–11 з кожного напрямку [15; 16].

Але мова не йде по суті механічний процес відбору чинників, а про запровадження специфічної, але обґрунтованої технології, порівнюваної із закономірностями суспільного розвитку. Нами для формування рекомендованого за кількістю чинників блоку різномірних показників впливу на соціальний та економічний розвиток використали на першому етапі стандартний інструментарій експертних технологій, апріорі сформованого рівнонасиченого масиву відповідних показників по 100 для соціального і економічного напрямів з наступним їх зменшенням до 11. Врешті-решт, у заявленій кількості рекомендовані до застосування в аналітико-управлінській практиці блоки соціальних й економічних чинників підпали під процедуру ранжування.

Комплекс уявлень про силу впливу окремих чинників на зміни в соціально-економічній динаміці формувався на підставі таких статистичних характеристик, як середня арифметична, мода, медіана, міра розбіжності, коефіцієнт конкордації тощо. Встановлення змісту і важливості управлінської інформації є досить важливим, але не достатнім моментом в удосконаленні механізму управління через можливості залучення до управління СЕР практично усіх суб'єктів цього процесу і досягнення на цій основі системності. Між тим сформовані чинники не постають як системна цілісність, а являють собою лише унормовані за силою впливу на СЕР чинникові ряди без будь-яких взаємозв'язків і структурних поєднань.

Потреби в теоретико-методологічному прориві в управлінні СЕР вимагали визначення структурованого конструкта набору чинників впливу на нього.

Традиційно в словниково-енциклопедичних виданнях під терміном «структура» (від лат. *structura*) взагалі без прив'язки до будь-якого об'єкта розуміють побудову, розміщення, порядок, сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують його цілісність [17]; побудову, внутрішній устрій [18]; взаєморозміщення та взаємозв'язок складових частин цілого, будову, устрій, організацію чого-небудь [13]; взаєморозміщення і зв'язок складових частин чого-небудь [19].

Отже, структура як поняття пов'язане з певною впорядкованістю елементів та їх композицією. Більше того, будь-яка система за однакової кількості елементів, що формують її, може бути по-різному впорядкованою, тобто репрезентуватиме істотно відмінні структури.

На визначення взаємозв'язків між чинниками впливу на СЕР та формування з них специфічних блоків спрямований такий інструментальний засіб, як факторний аналіз. Для проведення факторного аналізу поокремо в рамках соціальної (F) та економічної (G) складових розвитку ми було застосовували один із його різновидів, а саме метод основних компонент.

Ієрархічна дендрограма факторних блоків, їх складових і макети кореляційних зв'язків наведені на рис. 1.

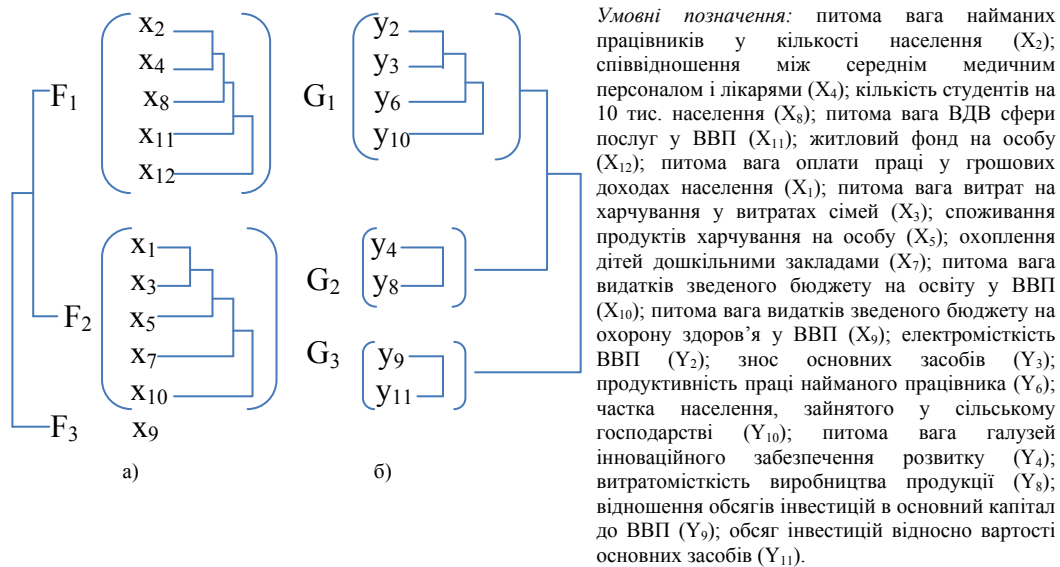

Рис. 1. Дендрограма кореляційних взаємозв'язків факторів (F, G) та їх складових (x, y) за соціальним (а) і економічним (б) напрямками суспільного розвитку

Сутність конструкції першого фактора F_1 пов'язується із соціальністю, зміст якої зводиться до «...об'єктивованих гетерогенних відносин, спрямованих на зменшення або усунення неприйнятної асиметрії у доходах населення безпосередньо та задоволенні його основних життєвих потреб» [11]. Спробуємо довести зв'язок першого фактора з вимогою забезпечення соціальності через його складові компоненти. Рівень зайнятості (X_2) сприяє отриманню доходу, достатність медичного персоналу (X_4) обумовлює превентивність і своєчасність надання медичної допомоги, кількість місць для отримання знань у закладах освіти (X_8) визначає міру набуття якісно нових постіндустріальних потенцій, поширеність соціосфери (X_{11}) відображає прояв нової соціальної якості через зміни палітри господарського сегмента суспільства, забезпеченість житлом (X_{12}) є найважливішою характеристикою рівня життя населення та його майнової диференціації.

Щодо другого фактора F_2 , то він, на наш погляд, у сукупності відтворювальних його сутність характеристик достатньо повно інформує про міру втілених у людині спроможностей давати дохід на основі природжених та набутих здібностей, таланту, освіти та кваліфікації. Ці спроможності дістали назву людського капіталу.

Якщо виходити з припису, що визначає послідовність дій з формування спочатку людського потенціалу, а відтак і людського капіталу, то (X_1) відображає потік номінального доходу, створеного в результаті діяльності за певного рівня людських збыностей, отриманий дохід є вихідною умовою задоволення вітальних потреб людини загалом (X_3) , а (X_5) конкретизує структуру споживання продуктів харчування. Формування людського потенціалу розпочинається із соціалізації дитини (X_7) та доступності освіти різного рівня (X_{10}) . Створення кожною родиною самотужки і за підтримки держави підвалин здорового способу життя (X_1, X_3, X_5) та набуття її членами адекватного доходу і доступності певної освіти та професії (X_7, X_{10}) дозволяють виконувати роботи всезростаючої складності і звичайно, що розширює грошовий достаток $(X_1^2 \geq X_1^1)$.

Не менш значущим в обґрунтуванні факторизації соціальної динаміки є доведення до свідомості розробників програм соціального розвитку наступності факторів.

До третього узагальненого фактора F_3 увійшов лише показник питомої ваги видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я у ВВП (X_9) . Причому він мав від'ємне значення і сигналізував про те, що скорочення бюджетних видатків на охорону здоров'я негативно впливає на соціальну динаміку.

Для інтерпретації факторів, виявлених у процесі факторизації економічного напрямку розвитку, ми більш детально було розглянули їх поєднання. У першому блоці G_1 ознака електромісткості ВВП (Y_2) внаслідок зростання вартості електроенергії для виробничих цілей характеризує конкурентоспроможність вітчизняного виробництва і власне можливості економічного зростання. Техніко-технологічні потенції виробництва відтворюють реалії зносу основних засобів (Y_3) як бази впровадження технологічних укладів вищого рівня. Є всі підстави стверджувати про концентрацію у показнику продуктивності праці найманого працівника (Y_6) інформації про технічну озброєність праці. Поряд з окресленими ознаками до першого фактора економічного напрямку розвитку G_1 входить і частка населення, зайнятого у сільському господарстві (Y_{10}) . Здавалося б, що його входження до цього блоку безпідставне. Однак у цьому закладений глибокий зміст. Ось його аргументи. Варто нагадати, що перехід суспільства у постіндустріальну фазу характеризує високий рівень ресурсовикористання у первинному і вторинному секторах економіки та задоволення на цій основі різнобічних потреб населення. На таких засадах функціонування виробничого сегмента економіки істотно ускладнюється специфіка продуктивності праці. Наведені аргументації дають підстави до визначення першого фактора G_1 як такого, що поєднує потенції ресурсозабезпечення і ресурсовикористання.

Досить логічним сприймається другий фактор економічного блоку G_2 , який ми назвали «ступенем розвитку інноваційно-інвестиційних галузей». Входження до нього таких характеристик, як питома вага галузей інноваційного забезпечення розвитку (Y_4) та витратомісткість виробництва продукції (Y_8) , дають унікальну інформацію щодо інноваційного потенціалу економіки.

Що стосується третього фактора G_3 , що поєднує відносні показники обсягу інвестицій в основний капітал до ВВП (Y_9) та обсягу інвестицій до вартості основних засобів (Y_{11}) , то є всі підстави ототожнити його з інвестиційним потенціалом господарського комплексу. Сукупність чинників G_1 відображає рівень ресурсовикористання, G_2 – потенціал інновування, а G_3 – рівень задіяння потенціалу інновування.

За розрахунками перший фактор F_1 охоплює 50,42 % загальної дисперсії, F_2 – 29,43 %, а F_3 – 8,99 %. Розрахунки довели, що узагальнений фактор G_1 охоплює 44,89 % загальної дисперсії, G_2 – 25,86 %, а G_3 – 13,87 %.

Передумовою використання набору виділених факторів для відходу від інтуїтивних суджень є поетапне визначення об'єкта впливу, далі – встановлення його відповідності еталону, окреслення деструкцій чи то відхилень й відтак переведення пов'язаного з ним показника з фактичного стану в запрограмований для досягнення еталонної чи близької до неї проміжної віхи.

Розуміючи, що суспільна динаміка не являє собою руху по прямій лінії за зразками розвинених країн, ми, однак, для встановлення хоча б орієнтовних віх у соціально-економічному поступі вважали можливим виокремити еталони крізь призму європейських стандартів. Тим більше, що, за словами Президента України П. О. Порошенка, «Європейський Союз для нас – це історія успіху, еталон успішної держави...» [20].

Процес порівняння фактичних показників з еталонними нагадує собою науково-методичний підхід до визначення стандартизованих показників для здійснення моделювання за наявності різновимірних характеристик.

Сам характер органічного поєднання розрахованих пофакторних локальних параметрів оцінювання міри їх наближення до цивілізаційних еталонів за кожним із факторів та в їх сукупній комбінації за напрямками СЕР є тією методологічною основою, яка дозволяє виокремити кваліфікаційні зони керованості здійснюваних впливів. З позицій відтворення міри керованості процесів змін за факторними характеристиками зокрема і у факторному поєднанні вважаємо доцільним здійснювати їх декомпозицію за зонами, окресленими діапазонами: (I): 0,000 – 0,250 – зона некерованих змін характеристик пофакторного наповнення СЕР; (II): 0,251 – 0,500 – зона фрагментарного втручання в процеси зміни характеристик пофакторного наповнення СЕР; (III): 0,501 – 0,750 – зона забезпечення безсистемних управлінських впливів на окремі характеристики пофакторного наповнення СЕР; (IV): 0,751 – 1,000 – зона інтегративного забезпечення зміни характеристик пофакторного наповнення соціально-економічного процесу.

Для відтворення результативності регуляторних дій інституцій держави із забезпечення змін пофакторних характеристик і факторів впливу за напрямками СЕР ми визначили, що у зоні некерованих змін перебували такі чинники, як питома вага витрат на харчування у витратах сімей (X_3), питома вага видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я у ВВП (X_6), частка населення, зайнятого у сільському господарстві (Y_{10}), обсяг інвестицій відносно вартості основних засобів (Y_{11}).

Щодо зони фрагментарного втручання в процеси соціально-економічних змін, то у ній знаходяться такі індикатори, як співвідношення між середнім медичним персоналом і лікарями (X_4), житловий фонд на особу (X_{12}), продуктивність праці найманого працівника (Y_6), електромісткість ВВП (Y_2).

У зоні забезпечення безсистемних управлінських впливів перебували такі показники, як кількість студентів на 10 тис. населення (X_8), питома вага оплати праці у грошових доходах населення (X_1), питома вага видатків зведеного бюджету на освіту у ВВП (X_{10}), питома вага галузей інноваційного забезпечення розвитку (Y_4).

Результати визначення узагальної характеристики соціально-економічного розвитку FG та її змін в періоді з 1990 до 2012 р. репрезентовано на рис. 2.

Рис. 2. Зміни стандартизованої узагальноної характеристики соціально-економічного розвитку FG у поєднанні із соціальною F та економічною G складовими
Складено і розраховано автором за даними [21]

Виходячи з перебування траєкторії узагальноної характеристики соціально-економічного розвитку FG у зоні фрагментарного втручання в процеси її зміни, можна стверджувати, що це питання так і не стало пріоритетним у політиці трансформаційних перетворень. Це категоричне твердження впливає з фактів циклічних змін стандартизованих показників соціального та економічного розвитку зі змінним домінуванням одного над іншим. Відомо, що існують дві методологічні конструкції щодо співвідношення соціального й економічного у суспільній динаміці. Згідно з логікою здійснюваної соціальної конверсії економічні відносини мають підпорядковуватися соціальним. Проте цю сентенцію необхідно сприймати дещо умовно, оскільки мова йде не про прогресування соціального поступу над економічним. Тим більше, що згідно з рис. 2 при взятті економічного розвитку під контроль державних інституцій більш прийняттого характеру набуває соціально-економічна динаміка загалом.

Ефективну соціальну політику неможливо проводити без сильної економічної бази і, навпаки, без забезпечення соціальної динаміки неможливе прогресування виробництва товарів і послуг. Є всі підстави стверджувати про існування можливостей забезпечення збалансованої соціальної та економічної політики на базі інновування. У перспективі, на наш погляд, саме задіяння інноваційного потенціалу повинне стати однією з важливих передумов переходу до інноваційно-інвестиційної стратегії соціально-економічного розвитку та ефективного забезпечення позитивної суспільної динаміки в Україні.

Висновки і перспективи подальших наукових розробок. Оскільки політика керованої соціально-економічної динаміки припускає як вирішення поточних завдань, так і формування стратегічних цілей, набір факторів, керуючись їх наповненням, то в принципі дозволяє їх задіяти в інформаційному контексті на ці цілі. У цьому контексті методологічно важливо при оцінюванні рівня та формуванні програм соціального й економічного розвитку послідовно охоплювати дослідженнями факторні блоки.

Для переходу на інноваційну модель розвитку потрібно розробити відповідну стратегію. Якщо керуватися запропонованою нами концепцією стратегії інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку, то для її реалізації потрібно спрямувати

діяльність суб'єктів господарювання різних форм власності в необхідне русло. Мова йде про використання таких методів впливу державних структур на конкретні чинники, які б сприяли не лише інноваційно-інвестиційним процесам, а й похідним від них щодо підвищення економічної та соціальної ефективності.

Є впевненість у тому, що сформовані аналітичні конструкції факторного наповнення моделі соціально-економічного розвитку можуть бути методологічною базою управлінського забезпечення реалізації інноваційної підтримки соціального та економічного поступу й на регіональному рівні.

Література

1. *Aragon, M.* Los problemas del Estado Social. / M. Aragon // Sistema. – Madrid. – 1994. – № 118/119. – P. 24–29.
2. *Бортіс, Г.* Інституції, поведінка та економічна теорія : Внесок до класико–кейнсіанської політичної економії / Г. Бортіс ; пер. з англ. – К. : Києво–Могилянська академія, 2007. – 560 с.
3. *Dupréel, E.* Le rapport social : essai sur l'objet et la méthode de la sociologie / E. Dupréel. – Paris : F. Alcan, 1912. – 304 p.
4. *Erhard, L.* Wohlstahnd fuer alle / L. Erhard. – Duesseldorf : Econ–Verlag, 1957. – 390 s.
5. *Сорокин, П. А.* Социальная и культурная динамика / П. А. Сорокин ; пер. с англ. – М. : Астрель, 2006. – 1176 с.
6. *Социальные ориентиры обновления: общество и человек ; под ред. Т. И. Заславской.* – М. : Политиздат, 1990. – 448 с.
7. *Солнцев, С. И.* Общественные классы / С. И. Солнцев. – М. : Астрель, 2008. – 635 с.
8. *Перехідна економіка : підручник / В. М. Геєць, Є. Г. Панченко, Е. М. Лібанова та ін. ; за ред. В. М. Гейця.* – К. : Вища школа, 2003. – 591 с.
9. *Гришкін, В. О.* Соціалізація економіки України: теорія, методологія, перспективи : монографія / В. О. Гришкін. – Д. : Пороги, 2005. – 498 с.
10. *Зайцев, Ю. К.* Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства : методологія і практика : монографія / Ю. К. Зайцев. – К. : КНЕУ, 2002. – 188 с.
11. *Каховська, О. В.* Соціальність і її забезпечення в транзитивній економіці: теорія, оцінка, механізм регулювання : монографія / О. В. Каховська. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2012. – 348 с.
12. *Мельник, Л. Г.* Теория самоорганизации экономических систем : монография [Текст] / Л. Г. Мельник. – Сумы : Университетская книга, 2012. – 439 с.
13. *Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. [Текст] / уклад. В. Яременко, О. Сліпущко ; вид. 2–ге, випр. – К. : Аконт, 2001. – Т. 3. – 862 с.*
14. *Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] ; уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел.* – К. ; Ірпінь : Перун, 2001. – 1728 с.
15. *Удотова, Л. Ф.* Соціальна статистика : підручник [Текст] / Л. Ф. Удотова. – К. : КНЕУ, 2002. – 376 с.
16. *Гусаров, Ю. В.* Управление: динамика неравновесности : научное издание [Текст] / Ю. В. Гусаров. – М. : Экономика, 2003. – 382 с.
17. *Большой энциклопедический словарь : в 2 т. Т. 2. [Текст] ; гл. ред. А. М. Прохоров.* – М. : Советская энциклопедия, 1991. – 768 с.
18. *Ожегов, С. И.* Словарь русского языка : 70 000 слов [Текст] / С. И. Ожегов ; под ред. Н. Ю. Шведовой. ; 23–е изд., испр. – М. : Русский язык, 1990. – 917 с.
19. *Словарь иностранных слов ; 7-е изд., перераб. [Текст].* – М. : Русский язык, 1980. – 624 с.
20. *Порошенко, П. О.* Євросоюз для нас – еталон і шанс [Електронний ресурс] / П. О. Порошенко // Українська правда. – 2014. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/06/26/7030217/?attempt=1>.
21. *Державна служба статистики України: статистична інформація [Електронний ресурс].* – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

Отримано 08.02.2015 р.

**Социально-экономическое развитие и его управляемое обеспечение
в условиях инновационной модели общественной динамики**

**Лидия Михайловна Тимошенко*,
Анастасия Алексеевна Симахова****

* доктор экономических наук, профессор,
заведующая кафедрой экономики и управления национальным хозяйством
Днепропетровского национального университета имени Олеса Гончара,
пр. Пушкина, 67, кв. 58, г. Днепропетровск, 49006, Украина,
тел. 00-380-675-664992, e-mail: vpopruga@gmail.com;

** ассистент кафедры экономики и управления национальным хозяйством
Днепропетровского национального университета имени Олеса Гончара,
ул. Научная, 13, г. Днепропетровск, 49050, Украина,
тел. 00-380-504-8163 33, e-mail: naffann@i.ua

Устойчивое состояние с ухудшением социальных результатов трансформационных превращений, обусловленное отсутствием действенной системы управления общественной динамикой, в связи с переходом на инновационные источники обеспечения общественного развития актуализирует вопросы относительно придания социально-экономическим изменениям управляемого характера. В статье обоснована авторская версия объяснения сущности категории «социально-экономическое развитие», содержанием которой является ее восприятие в качестве определенного структурированного конструкта. Очерчено во взаимосвязи и взаимозависимости факторное наполнение социального и экономического направлений общественного продвижения на основании экспертных опросов и факторного анализа. Разработаны теоретико-методологические основы экспликации факторных соединений информационной модели социально-экономического развития. Выделены квалификационные зоны воспроизведения меры управляемости процессов изменения по факторным характеристикам в отдельности и в факторном соединении в общем. Произведено оценку результативности регуляторных действий институций государства по обеспечению изменений факторных характеристик и факторов влияния по направлениям социально-экономического развития.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, управление, информационная нагрузка, деструкция, усвоение.

*Mechanism of Economic Regulation, 2015, No 1, 68–78
ISSN 1726-8699 (print)*

**Socioeconomic Development and Its Controlled Providing
in Innovative Model of Social Dynamics Conditions**

**LYDIA M. TYMOSHENKO*,
ANASNFSIA O. SIMAKHOVA****

* Dr. (Economics), Professor, Head of Department of Economics and National Economy Management,
Dnepropetrovsk National Oles Honchar
Pushkina Pr., 67/58, Dnepropetrovsk, 49006, Ukraine,
phone: 00-38067-566-49-92, e-mail: vpopruga@gmail.com

** Assistant Professor, Head of Department of Economics and National Economy Management,
Dnepropetrovsk National Oles Honchar,
Naukova Street, 13, Dnepropetrovsk, 49050, Ukraine,
phone: 00-38050-481-63-33, e-mail: naffann@i.ua

Manuscript received 08 February 2015.

Permanent condition of transformational changes social benefits decline caused by the lack of the social dynamics management efficient system, in the transformation to innovative sources of social development providing actualizes the issue of social and economic changes controlling. In the article it is substantiated the author's interpretation of the category of social and economic development essence, in its perception as a structured construction. It is determined the factors of social and economic areas of social development based on expert interviews and factor analysis in association and interdependence. It is distinguished the theoretical and methodological foundations of factor combinations explication of socioeconomic development information model. The author determined qualification areas of reproduction of change processes controlling degree considering single factors and factors combination. It is evaluated the efficiency of state institutions regulations influence in providing the change of factor characteristics and force factors in the areas of socioeconomic development.

Keywords: social and economic development, management, information load, destruction, improvement.

JEL Codes: A13, C13, C81, O12, O31, O57

Figures: 2; References: 21

Language of the article: Ukrainian

References

1. Aragon, M. (1994), "Los problemas del Estado Social," *Sistema*, 118/119, 24–29. (In Spain)
2. Bortis, G. (2007), *Institutions, behavior and economic theory: Contribution to classic-Keynesian political economy*, Kyiv, Kyiv-Mohyla Academy. (In Ukrainian)
3. Dupréel, E. (1912), *Le rapport social : essai sur l'objet et la méthode de la sociologie*, Paris, Alcan.
4. Erhard, L. (1957), *Wohlstahnd fuer alle*, Duesseldorf, Econ-Verlag. (In France)
5. Sorokin, P. A. (2006), *Social and Cultural Dynamics*, Moscow, Astrel. (In Russian)
6. *Social guidelines update: society and man*, ed. T. I. Zaslavsky (1990), Moscow, Politizdat. (In Russian)
7. Solntsev, S. I. (2008), *Social Classes*, Moscow, Astrel. (In Russian)
8. *Transition economy* (2003), V. M. Heyets, E. G. Panchenko, E. M. Libanova and others.; eds. V. M. Heytsya. – Kyiv, Vyshcha shkola. (In Ukrainian)
9. Hryshkin, V. A. (2005), *Socialization of Economy of Ukraine: Theory, Methodology, Perspectives*, Donetsk, Porohi. (In Ukrainian)
10. Zaytsev, Y. K. (2002), *Socialization of Economy of Ukraine and systemic transformation of society: methodology and practice*, Kyiv, KNEU. (In Ukrainian)
11. Kahovska, O. V. (2012), *Sociality and its support in transitive economy: theory, assessment, regulation mechanism*, Donetsk : DRIDU NADU. (In Ukrainian)
12. Melnyk, L. G. (2012), *Theory of Economic Systems Self-organization*, Sumy, Universitetskaia kniha. (In Russian)
13. *New Dictionary of Ukrainian language* (2001), in 3 vol., ed. V. Yaremenko, O. Slipushko, Kyiv, Akonit. (In Ukrainian)
14. *Great Dictionary of Modern Ukrainian Language* (2001), Kyiv, Irpen, Perun. (In Ukrainian)
15. Udotova, L. F. (2002), *Social statistics*, Kyiv, KNEU. (In Ukrainian)
16. Husarov, V. (2003), *Management: Nonequilibrium dynamics*, Moscow, Ekonomika. (In Russian)
17. *Large Encyclopedic Dictionary* in 2 vol., Vol. 2 (1991), ed. A. M. Prokhorov, Moscow, Sovetskaya Encyclopedia. (In Russian)
18. Ozhegov, S. I. (1990), *Dictionary of Russian Language*, ed. N. Y. Shvedovoy, 23^d ed., Moscow, Rus. yaz. (In Russian)
19. *Dictionary of Foreign Words* (1980), 7th ed., Moscow, Russkiy yazyk. (In Russian)
20. Poroshenko, P. A. (2014), *EU for us is the standard and the chance*, *Ukrainskaia Pravda*, 26th June, <http://www.pravda.com.ua/news/2014/06/26/7030217/?attempt=1>. (In Russian)
21. State Statistics Service of Ukraine, www.ukrstat.gov.ua. (In Ukrainian)